Интервју са високим представником Валентином Инцком

Разговарао: Ерол Авдовић

Дневни аваз: И овог пута прате Вас хорске критике, не само предсједника РС Милорада Додика него и других из мањег босанскохерцеговачкогентитета – који кажу да Ви у УН-у редовно представљате ситуацију у БиХ лошијом него што јесте. Шта би се, заправо, догодило ако OHR стварно не би био у БиХ, да ли би земља поново склизнула у сукоб?

Валентин Инцко: Не бих ја своју политичку снагу прецјењивао, а не бих одговарао ни на хипотетичка питања – шта би било када не би више било међународне заједнице у БиХ. Али, ја сам сигуран да је она још потребна у БиХ. И у таквом саставу какав је сада. Имамо још европску војску, ту је EUFOR, европску полицију и ту је још специјални представник и шеф Делегације ЕУ Петер Соренсен. И ту је још високи представник. Мислим да је та констелација потребна. А, наравно, ми сви желимо, поготово ја желим, да међународна присутност буде све мање потребна у БиХ.

Рок трајања

Дневни аваз: Ипак, ти босанскохерцеговачкиполитичари показују видну нервозу због Вашег продуженог боравка у БиХ. Можете ли рећи колико дуго и због чега ће се још продужавати "рок трајања" OHR-а?

Валентин Инцко: Више пута навео сам примјер своје земље, гдје су побједничке – савезничке снаге ослободиле Аустрију и остале десет година. Све док нису биле сигурне да се нацизам неће вратити. А када су били сигурни да се демократија

консолидовала, онда су одлучили да се повуку, тек 1955. године. То је неки сличан модел који ја видим за БиХ, да се међународна заједница повуче када се дође до тога да су ствари неповратно добре и да је Босна на сигурном путу према Бриселу. А у Бриселу су, као што знате, двије организације – Европска заједница и NATO. Али, БиХ је већ потрошила 16 година и, иако се скоро сви заклињу у Брисел, чини се да многима фактор времена на том путу мало значи.

Дневни аваз: Вас оптужују да сте као љекар који лијечи људе од болести од које више не болују?! Додик Вас је због тога у писму тужио генералном секретару УН-а Бан Ки-Муну сугеришући да Ви себи у БиХ измишљате посао. Како на то одговарате?

Валентин Инцко: Био бих сретан да сам посљедњи високи представник, а поготово бих био сретан да високи представник није уопште потребан. Дејтонски споразум је споразум о миру, и Устав је тамо договорен само као анекс. Креатори Дејтона били су свјесни тога, да Устав није перфектан. Рецимо,тамо су заборавили уградити институцију врховног суда. И због тога је поред Анекса 4, а то је Устав, тада усаглашен и Анекс 10. То је о високом представнику. Ја имам свој мандат и морам га испуњавати,свиђало се то некоме или не.

Дневни аваз: А хоће ли тако и остати или ћете нешто мијењати?

Валентин Инцко: Можемо размишљати о другим моделима, али мислим да ће тако остати у догледно вријеме док чланице PIC-а не одлуче другачије. Јер, они су, не заборавимо, Управни одбор, дакле они управљају, и у неком смислу управљају и мојим радом. Али, могу вам одавде из Њујорка рећи да се о томе моментално не размишља.

Дневни аваз: Када сте већ споменули Ваше добре односе с Београдом, не чини ли Вам се да Додик и Тадић играју неку игру, како то кажу у Америци, "доброг и лошег полицајца", а да у бити раде исто, при чему Додик, иако је Босанац, више ради или навија за Србију него за БиХ?

Валентин Инцко: Предсједника Тадића познајем већ 29 година. Упознао сам га када сам био млади дипломата, задужен за штампу и културу, 1982., у Београду, а тада сам упознао и његову породицу. Морам рећи да су све изјаве (о БиХ, оп. а.) предсједника Тадића конструктивне и коректне. Иако њему није тешко због ових изјава, рецимо Сребреничке декларације, па Истанбулске декларације, он политички у Србији увијек губи послије тога… Када је прошли пут био у Сарајеву и посјетио кућу гдје се родио и живио шест година, осам прозора се отворило и сви су га топло поздравили. Мислим да је такав његов осјећај према Сарајеву. А предсједник Додик зато је критиковао Београђане, зашто они имају такав однос према Сарајеву.

Одговор скептицима

Дневни аваз: Како одговорити скептицима попут мене, може ли се таквом стратегијом помоћи да одговорност босанскохерцеговачкихполитичара еволуира сама по себи набоље, а да Додик постане бар "политички Босанац"?

Валентин Инцко: Прво морам да кажемда су неки људи или медији у Федерацији заиста опсједнути Додиком. Он, наравно, доста пута даје проблематичне изјаве. Али, замислите када би човјек тако са својом супругом сваки дан поступао, да јој упућује само негативне коментаре, онда тај брак не би имао много шанси. Што се Додика тиче, заиста бисмо жељели да видимода он користи своје позитивне таленте, јер, осим негативних, он има и те друге таленте. Рекао сам му то лично: Он би могао бити локомотива цијелог региона…

Дневни аваз: А да ли би прво могао бити "политички Босанац"?

Валентин Инцко: Да! И то би он могао бити. Он је једанпут рекао и у више наврата поновио лијепе ријечи за БиХ. Рецимо, за међуентитетску линију једанпут је казао да се она у будућности неће осјећати. Треба га на то подсјетити! Он је, ипак, дијете с Козаре, а родитељи су му били антифашисти.

Дневни аваз: О чему ћете разговарати у Вашингтону и јесу ли истините медијске тврдње да Америка наводно мијења свој однос према западном Балкану?

Валентин Инцко: Осим предавања на Универзитету "Џон Хопкинс", сусрешћу се са замјеником државног секретараВилијамом Бернсом (William Burns), а бићу и у националном Савјету за безбједност (у Бијелој кући, оп. а.). Што се Америке тиче, мислим да државни секретарХилари Клинтон (Hillary Clinton) има један врло интересантан приступ, кроз употребу "soft дипломатије", која је у свијету била врло успјешна, а она је користи на врло интелигентан начин. Истовремено, осјећам повећани интерес Обамине администрације, поготово државног секретара, јер на крају она је и емоционално везана уз БиХ преко свог мужа.

Дневни аваз: По чему то осјећате?

Валентин Инцко: Рецимо, прошле године, а на то управо сада треба подсјетити, мислим да је то било 18. октобра, госпођа Клинтон одлучила се да, од неких 180 до 200 америчких амбасада у свијету, дође и отвори нову Америчку амбасаду у Сарајеву. Не би се то у БиХ смјело заборавити. Очито, њој је било врло важно да лично отвори баш ту амбасаду. Треба опет подсјетити и на њен састанак с бошњачком, српском и хрватском омладином у Сарајеву. Она се заиста одушевила тим скупом од око 400 младих. Знам, исто тако, поуздано, кад год је Хилари Клинтон имала састанак с европским или свјетским лидерима, она се распитивала како иду ствари у БиХ. Тако је и с њеним интересом у Стејт департменту. Зато сам јој веома захвалан, да поред свих проблема, од Либије до Сирије, и кризе евра, она налази времена да се тај интерес за БиХ настави.

Дневни аваз: Но, хоће ли се тај обновљени амерички интерес за БиХ, промијенити?

Валентин Инцко: Ја очекујем тај континуитет. А када је ријеч о потпредсједнику Бајдену, сјећате се његовог обећања о доласку тадашњег змјеника државног секретараСтајнберга (Steinberg) у

Сарајево? Он је долазио у БиХ равно шест пута; само је у Јапану био још толико пута од свих других земаља свијета. То су чињенице.

Пуна торба критика

Дневни аваз: У УН сте дошли с торбом пуном критика због изостанка политичког компромиса у БиХ. Шта Ви можете учинити да се тај компромис убрза или досегне барем у неко доба?

Валентин Инцко: За Савјетбезбједности издвојио сам само неке изјаве које су биле најдепласираније, али мислим да је одговорност код шест странака, јер су оне добиле мандате од својих бирача да се договоре и саставе владу . А БиХ је, ево, 13 мјесеци без нове власти. Бирачи су их бирали да владају, а не само да причају, па ових шест странака зато има највећу одговорност. Имам ипак неке сигнале, јер сам у сталном контакту са странкама, и мислим да се баш ових дана може, ипак, нешто помакнути.

Дневни аваз: Значи, послије Вашег боравка у САД, имате више оптимизма да ће Вас у Сарајеву дочекати конкретни кораци према успостављањувласти?

Валентин Инцко: Можда звучи цинично да сам оптимиста послије 13 мјесеци без нове владе, али је тако.

Једино се БиХ не може заштитити

Дневни аваз: Је ли амерички Дејтон, заправо, крив за овакво стање у БиХ?

Валентин Инцко: Дејтон је, наравно, донио мир, завршен је рат. Али, истина је да је уставна структура врло компликована и скупа. То је, међутим, било потребно. Алија Изетбеговић желио је државу и она је опстала. Срби су тражили Републику Српску и добили су је. Хрвати су тражили кантоне и добили су их. Много је ту механизама како свако може себе штитити. Ти су механизми сада у неком смислу контрапродуктивни, јер много је

злоупотребе. Једино босанскохерцеговачкадржава не може штитити саму себе.

Дневни аваз: Како се уопште све то може превазићи?! Да ли само реформама, као што је спровођење одлуке у случају "Сејдић – Финци", или неким новим барем политичким босанством како би се изашло из политичког ћорсокака у који је БиХ сатјерана?

Валентин Инцко: Треба то бити један добар микс индивидуалних и грађанских права и права конститутивних народа, да дође до једне фине мјешавине. Да у БиХ буде нормално као што је то, рецимо, у Пољској, у којој је један феноменални премијер Туск представник националне мањине, Кашуби, које је свега око 200000 међу милионима Пољака. И никоме то не смета! Имате и предсједника Словачке хрватског поријекла – Гашпаровића. Или, рецимо, и бивши словачки предсједник Шустер био је Нијемац. Грађани БиХ морају добити исту шансу с осталима.